

SZÖGI LÁSZLÓ

TONK SÁNDOR EMLÉKKONFERENCIA
KOLOZSVÁRON

MEMORIAL CONFERENCE FOR SÁNDOR TONK AT KOLOZSVÁR/CLUJ. On 5th and 6th of October 2018 colleagues, friends and admirers remembered for the early died Mr. Sándor Tonk who was an excellent representative of the Transylvanian Hungarian historiography. The memorial conference was organized by the Research Institute of the Transylvanian Museum Society, Sapientia Hungarian University of Transylvania, and Department of the Hungarian History of Babeş-Bolyai University. Those researchers of the above mentioned institutes and Hungarian historians took part at the conference whose research matter was close to the activity of Sándor Tonk or to the Transylvanian historiography. The essay below reflects the summarized lectures of the conference and states that in Transylvania a new generation of historians has grown up which continues the work of Sándor Tonk and other historians and develops the Hungarian historiography with their new conclusions.

2018. október 5–6-án emlékeztek kollégái, barátai és tisztelői Tonk Sándorra, az erdélyi magyar történettudomány korán meghalt kiváló képviselőjére. Az emlékkonferenciát az Erdélyi Múzeum-Egyesület Kutatóintézete, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem és a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Magyar Történeti Intézete szervezte. A konferencián az említett intézetek munkatársai és azok a magyarországi történészek vettek részt, akiknek kutatási témája kapcsolódott Tonk Sándor tevékenységéhez vagy az erdélyi történetíráshoz.

Tonk Sándor, Jakó Zsigmond tanítványaként kezdett foglalkozni Erdély művelődés-történetével, és 1979-ben máig alapvető munkát jelentetett meg Erdély középkori egyetemjárásáról, mintegy megalapozva a hosszú szünet után újrakezdődő hazai peregrinációkutatást. Később ezt a témát Szabó Miklóssal összefogva egészen 1700-ig kiegészítette, amikor 1992-ben Szegeden megjelentette az „Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban” című adattárát. A rendszerváltás után Tonk Sándorra új feladatok tömege várt. Újra kellett indítani a már szinte teljesen megszűnt erdélyi magyar történészképzést, illetve szinte a semmiből kellett megteremteni az erdélyi önálló magyar nyelvű felsőoktatást. A hosszú küzdelem eredménye lett a magyar segítséggel végül megalakult Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, amelynek Tonk Sándor alapító, első rektora lett. Emellett tanított a Kolozsvári Egyetemen, a Református Teológiai Akadémián és volt az Erdélyi Református Egyházkerület főgondnoka is. A rá nehezedő sok feladat felőrölte erejét, és 2003 nyarán, 56 éves korában meghalt.

A konferencia megnyitásakor Dávid László, a Sapientia egyetem jelenlegi rektora és Kovács András akadémikus emlékezett Tonk Sándor tevékenységére és iskolateremtő egyéniségére. Fia, Tonk Márton, a Sapientia egyetem jelenlegi dékánja bensőséges han-

gulatú beszédben emlékezett édesapja pályafutására. A konferencia első részében olyan előadások hangzottak el, amelyek kötődtek Tonk Sándor egyetemtörténeti, egyháztörténeti és művelődéstörténeti kutatásaihoz. Budapestről Draskóczy István, Tonk Sándor nyomában, az erdélyiek középkori peregrinációjának új kutatási eredményeit mutatta be. Szabó András a kora újkori magyar és erdélyi peregrináció kutatásának lehetőségeiről és korlátairól beszélt, elsősorban a Wittenbergi Egyetem kapcsán. Szögi László a magyarországi és erdélyi peregrinációkutatás eredményeit tárgyalta, főleg az MTA ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport és az ELTE Levéltára kiadványsorozatait bemutatva. A Szegedi Egyetem munkatársai közül Balázs Mihály Szentábrahámi Lombard Mihály Halléban címmel, Keserű Gizella Egy unitárius peregrináció tanulságai – Ágh István naplója alapján címmel tartott érdekes előadást. Buzogány Dezső Kolozsvárról, a II. Helvét Hitvallás recepciójáról tartott előadást.

A második részben Debrecenből Szabadi István a partiumi reformátusok kora újkori levéltárát mutatta be. Deé Nagy Anikó, a Teleki–Bolyai Könyvtár nyugalmazott munkatársa a könyvtár létesítésének terveiről szólt. Ősz Sándor Előd Kolozsvárról a Marosvásárhelyi Református Kollégium Könyvtárában található reformátorok művéről beszélt. Egerből Verók Attila izgalmas előadást tartott a 17–18. századi erdélyi magyar peregrinációnak a hallei Franckesche Stiftungon történeti gyűjteményeiben található emlékeiről.

Délután a résztvevők meglekintettek egy filmet, amelyet Buglya Sándor és Tóth Orsolya készített, Tonk Sándor – Testamentum címmel. A film sok visszaemlékezéssel és interjúval tarkítva szemléletesen mutatja be az erdélyi magyar történettudomány rendszerváltás előtti és utáni helyzetét.

A konferencia második napján délelőtt a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Történeti Intézetében Tonk Sándor kollégái és tanítványai tartottak referátumokat. Szócs Péter Levente Szatmárnémetiből, a nagybányai Szent István-templom körüli temető kora újkori leleteiről szólt. Lupescu Radu Kolozsvárról, a vajdahunyadi vár palotaszárnyának heraldikai reprezentációját mutatta be. Kovács András Erdélyi mecénások Európában címmel, Rüszt-Fogarasi Enikő A városi számadások és a gazdasági írásbeliség címmel tartott előadást.

A tanítványok közül Szász Anikó Nemesek Désen (1541–1600), Bogdáni Zsolt A fejedelmi tábla egyetemet járt ülnökei a 16. században, Fejér Tamás 16. századi erdélyi Liber regius-töredékek és elveszett királyi könyvek, Hegyi Géza Az 1587–1589. évi dézmaárenda-jegyzék forrásértéke címmel tartott referátumot.

A konferencia zárulésére az Erdélyi Múzeum-Egyesület kolozsvári székházában került sor. Elsőként Jakó Klára beszélt Vitéz László vajdai secretarius erdélyi családjáról, Kemény Zsigmond regényének, az Özvegy és leánya történetének háttéréről. Gálfi Emőke A gyulafehérvári uradalom egyetemjártjairól szólt, elsősorban Koppányi Orbán enyedi esperesről. Pakó László a kora újkori erdélyi bíraskodásról tartott előadást Pistaki Lukács prókátor levelezése alapján. Dáné Veronka Familiárisból patrónus

címmel Ghillányi Gergely pályáját ismertette. Sipos Gábor Árva Bethlen Kata esete a cenzúrával címmel tartott tanulságos előadást. W. Kovács András a megyék részvételéről beszélt az adószedésben, a középkori Erdélyben. Simon Zsolt a késő középkori erdélyi városok oktatásra fordított költségeit hasonlította össze. Lupescu Makó Mária az utódok taníttatásáról beszélt a kora újkori erdélyi végrendeletek tükrében. A konferencia zárásaként Vekov Károly tekintette át az erdélyi magyar történetírás eredményeit, problémáit és jövőbeli feladatait.

A jó hangulatú és érdekes előadások sorát felvonultató konferencia azt bizonyította, hogy Tonk Sándor és mások munkája immár meghozta gyümölcsét. Erdélyben is felnőtt egy új fiatal történész nemzedék, amely folytatja az elődök munkáját, és új eredmények sorával járul hozzá a magyar történetírás fejlesztéséhez.